

LEZING 'KAPITAAL EN IDEOLOGIE' THOMAS PIKETTY

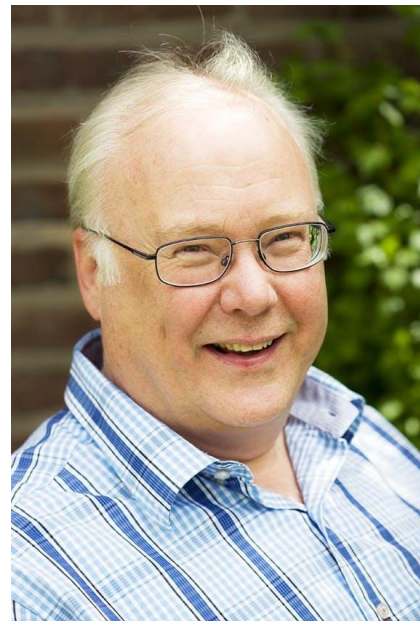
DOOR PROF. AART DE ZEEUW

Datum: 28 februari 2023

Tijden: 20.00 – 22.00 uur

Locatie: Cultuurcentrum Tiliander, Oosterwijk

Jan Tinbergen, de eerste winnaar van de Economie Prijs ter ere van Alfred Nobel in 1969, schreef in 1970 het boek *Een Leefbare Aarde*, waarin hij stelde dat armoede, oorlog en milieu de enige echte problemen zijn. Met zijn boek *Kapitaal in de 21ste Eeuw* pakt Thomas Piketty een deel van die draad op met een uitvoerige analyse van de ongelijkheid in de wereld. Zijn boek *Kapitaal en Ideologie* trekt die draad verder met een uitvoerige historische analyse van de inrichting van de samenleving en de keuzes die daarbij gemaakt zijn en gemaakt kunnen worden. Een deel van dit boek staat centraal in deze lezing.

Thomas Piketty is de eerste die zegt dat het niet allemaal zijn werk is maar het werk van een grote groep jonge onderzoekers in Parijs. Met hun steun is hij in staat om zijn analyses te baseren op een omvangrijke hoeveelheid data over een lange periode in een groot aantal landen in de wereld. Hij neemt duidelijk stelling, zoals Jan Tinbergen ook altijd deed, maar aan het eind schrijft hij dat de discussie belangrijk is, en niet of iemand het wel of niet eens is met zijn conclusies.

Thomas Piketty trekt grote lijnen, van de standenmaatschappij, via de slavenstaten en de koloniën, naar transformaties in de 20ste eeuw en de herziening van het politieke conflict in de huidige tijd. Eigendom staat centraal. Hij trekt lijnen van het vroegere proprietisme, via veranderingen in de eigendomsverhoudingen, naar het neo-proprietisme nu: dat is de basis van de grote ongelijkheid. De lezing richt zich op de laatste twee delen van het boek.

Na de Tweede Wereldoorlog vindt er met name een ideologische strijd plaats tussen liberalisme, sociaaldemocratie en communisme. Er is weliswaar geen sociaaldemocratie in de USA, maar de Democraten zitten wel deels op die lijn. In Europa is er een christendemocratische stroming, maar Piketty ziet geen grote verschillen met de sociaaldemocratie. In andere landen zijn er weer andere politieke stromingen, maar de ideologische strijd is in de ogen van Piketty niet veel anders.

Het liberalisme had vanaf het begin belangrijke voorvechters in Hayek en Friedman, maar kreeg pas met Thatcher en Reagan echt politiek voet aan de grond. Het communisme kreeg vorm in de Sovjet-Unie, maar faalde hopeloos, en de ongelijkheid is in Rusland zo mogelijk nog groter dan in de wereld waar het liberalisme nu de overhand heeft. De sociaaldemocratie heeft een belangrijke rol gespeeld in de opbouw van de welvaartsstaat, maar is als politieke stroming helemaal ingezakt. Piketty stelt vast dat de ongelijkheid enorm toegenomen is, maar dat dit een keuze is, en dat het strijdig is met constituties en andere verklaringen.

Belangrijke thema's in het boek zijn groei, onderwijs, belastingheffing, globalisering en politieke ontwikkeling. Hij spreekt over de "Trente Glorieuses", de periode van 1950 tot 1980, met sterke groei en historisch kleine sociale ongelijkheid. Zonder causaliteit te claimen, ontkracht dat volgens hem het idee dat groei en kleine ongelijkheid niet samengaan. Investerings in het onderwijs, en verbeteren van de toegankelijkheid, zijn een belangrijk instrument.

Ten behoeve van de opbouw na de Tweede Wereldoorlog, waren de hoogste belastingtarieven in de USA en het VK boven de 80%, voor inkomen, en boven de 70%, voor erfenissen. In de huidige tijd worden de opeenvolgende crises (financieel, gezondheid, milieu) bestreden met geleend geld, en worden de kosten daarmee doorgeschoven naar toekomstige generaties. Verschillen in inkomen en vermogen nemen sterk toe.

In de standenmaatschappij werd het bezit van de adel beschermd door het ontbreken van stemrecht voor de werkenden. Nu wordt het bezit van de rijken beschermd door globalisering en het uitspelen van staten tegen elkaar om belastingtarieven te verlagen. Daarna worden vermogens onzichtbaar. De EU helpt ook niet, zo lang een klein land met grote belangen het vetorecht heeft. Privatisering verschuift het eigendom weer terug naar een kleine groep. Piketty stelt dat er nu twee elites zijn, zakelijk rechts en "brahmaans" links. Die laatste komt voort uit sociaaldemocratie, waar een verschuiving heeft plaatsgevonden van lager opgeleide naar hoger opgeleide kiezers. In zekere zin is de wereld terug in de standenmaatschappij. Discussie over het verkleinen van de ongelijkheid en het herstellen van een brede progressieve belasting zijn schaars. De lager opgeleide kiezers stappen over naar anti-immigratie partijen.

Het is duidelijk waar Thomas Piketty staat, maar het zijn geen loze kreten. Hij baseert zijn positie op een grote hoeveelheid onderzoek en data-analyse. Hij wil met name de discussie vlot trekken.

Piketty, Thomas, *Kapitaal en Ideologie*, De Geus, Amsterdam, 2020 (oorspronkelijk: *Capital et idéologie*, Seuil, Paris, 2019)

Over de inleider

In 1984 is Aart de Zeeuw gepromoveerd en vanaf 1993 was hij hoogleraar milieueconomie aan de Universiteit van Tilburg. Bovendien was hij President van de European Association of Environmental and Resource Economists (EAERE) (1998-2000), Co-Editor van Journal of Environmental Economics and Management (2004-2008), en Director van het Beijer Institute of Ecological Economics van de Koninklijke Zweedse Academie van Wetenschappen (2007-2009). Hij was lid van de Raad voor Ruimte, Milieu en Natuur Onderzoek (1999-2009), en

adviseur van het Planbureau voor de Leefomgeving (2007-heden). Aan de Universiteit van Tilburg was hij Decaan (1992-1994), Director of Graduate Studies (1998-2001), Scientific Director of Center (2005-2007), en founding Director van het Tilburg Sustainability Centre (2009-2013). Hij heeft een groot aantal beurzen ontvangen van NWO en de Europese Unie. In 2017 ontving hij de Tsjalling C. Koopmans medaille van de Universiteit van Tilburg, in 2018 ontving hij de EAERE Lifetime Achievement Award in Environmental Economics, en in 2019 werd hij benoemd tot EAERE Fellow.

Onderzoeksonderwerpen

- Internationale aspecten van milieubeleid
- Internationale milieuverdragen
- Interactie tussen economie en ecologie
- Beheer van kantelpunten in ecologische systemen

Meest geciteerde academische publicaties en overzichtsartikelen

- van der Ploeg, F., and A. de Zeeuw (1992), International aspects of pollution control, *Environmental and Resource Economics* 2(2): 117-139.
- Xepapadeas, A., and A. de Zeeuw (1999), Environmental policy and competitiveness: the Porter hypothesis and the composition of capital, *Journal of Environmental Economics and Management* 37(2): 165-182.
- Måler, K.-G., A. Xepapadeas, and A. de Zeeuw (2003), The economics of shallow lakes, *Environmental and Resource Economics* 26(4): 603-624.
- Walker, B., et al (2009), Looming global-scale failures and missing institutions, *Science* 325 (5946): 1345-1346.
- Levin, S., et al (2013), Social-ecological systems as complex adaptive systems: modeling and policy implications, *Environment and Development Economics* 18 (2): 111-132.
- Troell, M., et al (2014), Does aquaculture add resilience to the global food system?, *Proceedings of the National Academy of Sciences* 111 (37): 13257-13263.
- de Zeeuw, A. (2014), Regime shifts in resource management, *Annual Review of Resource Economics* 6: 85-104, en de Zeeuw, A. (2015), International Environmental Agreements, *Annual Review of Resource Economics* 7: 151-168.
- Nyborg, K., et al (2016), Social norms as solutions, *Science* 354 (6308): 42-43.